

Promemoria ”Förslag om mål för en effektiv energianvändning” KN2025/02031
Remissvar från SERO (Sveriges energiföreningars riksorganisation)

Sammanfattning

Rubricerad Promemoria, där regeringen föreslår nya mål för svensk energieffektivitet, avvisas av SERO. Att med ett så klent underlag i promemorian, föreslå luddiga kvalitativa mål för energieffektiviteten bör inte nå EU-kommissionen. Att behålla kvantitativa mål är angeläget för att påskynda omställningen. Begripliga och mätbara mål tror vi är en viktig grund för att få brett deltagande i arbetet med effektiviseringen. Det finns gott om kompetens hos Energimyndigheten och bland forskare, som kan hjälpa regeringen att formulera mål för omställningen, där energieffektivitet är det mest väsentliga och kostnadseffektiva ”alternativet” inom energiområdet. ”Efficiency first”, har gällt inom EU i många år. SERO saknar också förståelse för resonemanget att vissa elproduktionsalternativ skulle missgynnas av sådana mål. All termisk kraftproduktion av typ kondenskraft, innebär ett stort resursslöseri oberoende av om de drivs med bibränsle eller uran.

Bakgrund

Ur promemorians text: ”I propositionen (prop. 2023/24:105 komm.) bedömde regeringen även att det av riksdagen beslutade målet för energieffektivitet till 2030, som uttrycks i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP), bör ses över då målet inte är anpassat till den elektrifiering som omställningen kräver eller till det riksdagsbundna målet om 100 procent fossilfri elproduktion. Denna promemoria innehåller förslag på ett nytt energipolitiskt mål för en effektivare energianvändning som är förenligt med de nya målen för energipolitiken.”

SERO har i många år kunnat följa olika svenska regeringars agerande vad gäller EU-direktiv när det gäller energieffektivisering. Sverige, som i många år var ett föregångsland med energieffektivt byggande har blivit akterseglade av andra EU-länder som Danmark. Orsak till detta anser vi vara svaga målsättningar tillika styrmedel, som följd av ett ointresse av för hur energin används i samhället. Energipolitiken har bestått av tillförselfrågor. I denna promemoria finns fina formuleringar om nyttan av energieffektivitet, t. ex: ”En effektiv energianvändning bidrar även till lägre energikostnader för hushåll och näringsliv och till ökad konkurrenskraft när effektiviseringsåtgärder är – eller med hjälp av samhällsekonomiska styrmedel blir – företagsekonomiskt effektiva.” Tas dessa ord på allvar, skulle mer hända.

När det gäller att beskriva de nya svenska målen för samma område, blir dock dessa obegripliga. Den egentliga orsaken till regeringens förslag framgår ur detta avsnitt; ”Det har även blivit tydligare att kärnkraft har en viktig roll att spela för ett välfungerande elsystem och för att nå nettonollmål i Sverige och i EU. Eftersom målet mäts i termer av tillförd energi råder inte konkurrensneutralitet mellan olika kraftslag eftersom anläggningar med termiska förluster, exempelvis kärnkraft, då missgynnas.” Att på detta sätt anpassa Sveriges energipolitik vad gäller ett effektivare energisystem efter ett energislag, kärnkraft, avslöjar denna promemoria.

Att producera el med denna teknik är ett stort resursslöseri. Detta oberoende av om kraftverket matas med kol, olja, gas, biobränsle eller uran. Förlusterna är mellan 60 och 70 % av inmatad energi.

Det är viktigt att kraftvärmen gynnas och stimuleras, då denna samtidigt ger både värme och el samt ger mer el ju större efterfrågan på värme blir. Detta är viktigt även ur en balans- och flexibilitetsbetraktelse av elsystemet, då efterfrågan på el normalt ökar vid kallare väderlek. Dessutom brukar det blåsa mindre vintertid vid kallväderlek i samband med stabila högtryck. Kraftvärmen eldas lämpligen med avfall eller biobränslen.

Värmepumpar är viktiga för energieffektivisering då dessa möjliggör en effektiv användning av el för uppvärmning. De kan nyttja ett stort antal värmekällor och uppgradera lågvärdig värme till för värmesystemen användbar värme. Exempel är värme i berg, jord och sjöar samt spillvärme från industrier och datacentraler, men även avloppsvärme. De kan även användas för att ta upp värmen från system där t.ex. solvärme, sommartid, lagrats i mark och berg för att nyttjas under vintertid. Värmepumpar kan ingå i system där flera värmekällor koppas ihop för optimering med gäller energieffektivitet, kostnader och elflexibilitet, t.ex. solvärme, el, biobränslen, spillvärme och mycket mera.

Energibehov i prognoser överskattas oftast

I promemorian vill regeringen sätta upp mål för tillförseln av el till det svenska energisystemet, i femåriga etapper som slutar med "minst 300 TWh 2045". SERO ifrågasätter starkt detta resonemang. Industrin tenderar alltid till att ropa högt och påvisa stora framtida behov. Allt i en strävan efter låga elpriser, som ofta följer på onödigt stora elproduktionsutbyggnader. Vi vill påminna om den stora potentialen som finns i en effektivare användning. Energimyndighets rapport ER 2024:03, "Effektiv användning av energi, effekt och resurser. För att underlätta elektrifieringen" visar att uppemot 25 TWh el kan frigöras genom smartare och mer energieffektiva byggnader. Myndigheten bedömer att detta är möjligt att genomföra inom 5-10 år. Sverige har dessutom sedan flera år ett av Europas största elöverskott om 30 TWh. Detta exporteras och gör stor klimatnytta i angränsande länder. Tilläggas kan också att elanvändningen inom industrin minskar. Summerar vi denna verklighet, har Sverige mycket goda förutsättningar att tillgodose flera nytillkommande elkrävande industrier samt el till bilar och lastbilar utan att bygga ut elproduktionen de närmaste tio åren. Förberedelser för mer eltillförsel på sikt är dock relevant och är delvis redan gjord i form av havsbaserad vindkraft. Denna bör prioriteras, inte minst av kostnadsskäl. Svenska militären bör kunna klara sin åtaganden utan att stoppa kraftverk till havs. Andra länder, som Polen, Tyskland och Nederländerna, klarar dessa överväganden.

Nya styrmedel

Sverige bör uppfylla energisparkravet enligt EU:s omarbetade direktiv om energieffektivitet (EED), menar vi och även Energimyndigheten i sin rapport till regeringen. Myndigheten föreslår att energibolagen åläggs att åstadkomma en viss energibesparing hos sina eller andras kunder. Ett sådant styrmedel, ett "energieffektiviseringsbeting", bedömer SERO kan få energiföretagen att intressera sig för en effektivare energianvändning och upptäcka fördelar med detta sätt att arbeta. Idag fokuserar bolagen på att lösa problem genom att öka tillförseln och bygga ut nätens kapacitet.

Slutord

Diskussionen, som följt effektiviseringsfrågan i Riksdagen, innehöll flera goda förslag enligt vår mening. Återigen kan vi konstatera det viktiga för energifrågorna att Riksdagens partier åter samlas för överenskommelser som ger en långsiktighet i denna centrala fråga för både industri, jord- och skogsbruk, livsmedelsproduktion, kommuner och boende/konsumenter. Många med oss saknar idag ett tydligt ledarskap. SERO ser gärna också en nationell kampanj – lämpligen ett helt år - där industri, bostadsföretag, organisationer och staten samverkar kring att lyfta fram hur energin kan hanteras effektivt och med naturlig sparsamhet. Här kan ett styrmedel, som sällan lyfts fram, de kommunala energirådgivarna,

hushållningssällskapens energirådgivare och andra energirådgivare ges en roll. I ett sådant arbete medverkar gärna vår förening. Andra styrmedel för att gynna energieffektivisering kan vara riktade subventioner, skattereduktioner eller ROT-avdrag.

SERO – Sveriges Energiföreningars RiksOrganisation

Eric Söderberg, ordförande

Sven Bernesson, sekreterare